

# Adroddiad Hunanasesu a Llesiant Blynyddol Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent 2023/24 Cyfnod Cyffredinol



# Blaenau Gwent – a place that is fair, open and welcoming to all by working with and for our communities

## Hunanasesiad Blynyddol Blaenau Gwent 2023/24 Cyfnod Cyffredinol

Mae Cyngor Blaenau Gwent yn amcanu at weithredu fel sefydliad sy'n hunanwella, lle cydnabyddir yr hyn sydd wedi mynd yn dda ond, ac yn bwysicaf oll, lle cydnabyddir lle mae gwelliannau i'w gwneud. Mae'r Cyngor yn gweithio i ymateb i'r cwestiynau canlynol yn y gwaith y mae'n ei wneud:

- **A yw'r Cyngor yn cyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol?**
- **A yw'r Cyngor yn defnyddio ei adnoddau'n ddarparus, yn effeithlon ac yn effeithiol?**
- **A yw trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn effeithiol ar gyfer sicrhau gwelliant parhaus?**

Mae ein Hunanasesiad yn rhoi trosolwg o'r gwaith a wnaed trwy gydol 2023/24 ac fe'i hysgrifennwyd i ystyried:

- **Pa mor dda ydyn ni'n gwneud? Naratif o'r gweithgarwch sydd wedi digwydd;**
- **Sut ydyn ni'n gwybod? Darparu tystiolaeth ansoddol a meintiol; a**
- **Beth allwn ni ei wneud a sut allwn ni wneud yn well? Camau gweithredu i'w rhoi ar waith dros y blynyddoedd nesaf.**

Ffocws yr Hunanasesiad Blynyddol yw blaenoriaethau Cynllun Corfforaethol Cyngor Blaenau Gwent, a elwir yn Amcanion Llesiant, a darparu asesiad o ba mor dda y mae'r Cyngor yn teimlo ei fod wedi cyflawni yn erbyn y rhain yn ystod 2023/24 a'r heriau i symud y rhain yn eu blaenau.

Amcanion Llesiant Cynllun Corfforaethol 2022/27 yw:

- **Cynyddu dysgu a sgiliau i bawb er mwyn creu Blaenau Gwent lewyrchus, ffyniannus a chadarn;**
- **Ymateb i'r argyfwng natur a hinsawdd a galluogi cymunedau cysylltiedig;**
- **Cyngor uchelgeisiol ac arloesol sy'n darparu gwasanaethau o safon ar yr amser iawn ac yn y lle iawn;**  
a
- **Grymuso a chefnogi cymunedau i fod yn ddiogel, annibynnol a gwydn.**

Mae'r amcanion hyn yn rhai i'w cyflawni gan y Cyngor yn y tymor canolig a hir ac felly ni fyddant yn cael eu gweithredu'n llawn o fewn yr amserlen fer hon. Mae'r Hunanasesiad yn darparu asesiad o ddarparu gwasanaethau trwy gydol 2023/24 sy'n cyfrannu at yr amcanion hyn. Mae asesiadau manwl o ddarparu gwasanaethau wedi'u cynnwys drwy'r ddogfen ar dudalennau 20 i 68.

Cyhoeddir yr Hunanasesiad yn flynyddol i roi cyfrif am sut y mae'r Cyngor wedi gweithredu dros y flwyddyn gan gynnwys yr hyn yr ydym wedi'i wneud yn dda ac, yn bwysicach, ble y mae angen cynnydd pellach.

O dan bob Amcan Llesiant ceir cynllun cyflawni blynyddol a ategir gan gynlluniau busnes gweithredol. Ar y cyfan, ar gyfer 2023/24, mae'r rhan fwyaf o gamau gweithredu, sy'n cyfrannu at yr Amcanion Llesiant, wedi cael eu cyflawni; fodd bynnag, rydym yn cydnabod yn llawn bod gennym nifer o heriau y mae'n rhaid i ni fynd i'r afael â hwy a bydd rhagor o waith yn cael ei wneud i gyrraedd pob un o'n nodau hirdymor yn llawn.



# Amcan Llesiant 1

## *Cynyddu dysgu a sgiliau i bawb er mwyn creu Blaenau Gwent lewyrchus, ffyniannus a chadarn*

Mae'r Amcan Llesiant hwn yn ceisio cynyddu cydnherthedd yn y gymuned trwy ddarparu addysg a sgiliau o ansawdd da i gefnogi economi ffyniannus o'r crud ymlaen, gan leihau dibyniaeth a chynyddu annibyniaeth i'r eithaf.

Trwy gydol 2023/24 mae'r Cyngor wedi cyflawni mewn nifer o feysydd allweddol gyda rhai gwendidau; fodd bynnag, mae'r Cyngor yn teimlo bod y cyflawniadau'n gorbwyso'r gwendidau.

Mae perfformiad ein pobl ifanc yng Nghyfnod Allweddol 4 yn dangos gwaith caled ein disgyblion ac ansawdd da'r dysgu a'r addysgu ar draws ysgolion yn glir. Adlewyrchwyd hyn hefyd yn arolygiadau Estyn o 6 o'n hysgolion yn ystod y cyfnod, lle chafodd yr un ysgol ei rhoi mewn categori statudol.

Mae'r niferoedd isel iawn o bobl ifanc Nad Ydynt mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant (NEET) yn dangos bod bron pob un o'n dysgwyr wedi parhau mewn addysg uwch neu hyfforddiant, neu wedi mynd ymlaen i sicrhau cyflogaeth ar ôl gadael yr ysgol ar ddiwedd blwyddyn 11.

Mae'n braf iawn gweld bod Ysgol Sefydledig Brynmawr wedi parhau i fynd o nerth i nerth ac nad ydynt yn ysgol sy'n peri pryder mwyach; fodd bynnag, mae un ysgol yn dal i fod yn ysgol sy'n peri pryder, sef Canolfan yr Afon. Bydd yr Awdurdod Lleol yn parhau i roi cymorth estynedig i Ganolfan yr Afon, er mwyn ei chynorthwyo i gael ei thynnu o gategori Estyn.

Bu cynnydd mewn presenoldeb eleni, ond mae'r ffigyrau'n dal heb ddychwelyd at y lefelau cyn y pandemig, felly bydd parhau i wella presenoldeb mewn ysgolion yn flaenoriaeth allweddol i'r Awdurdod Lleol ym mlwyddyn academaidd 2024/25. Byddwn yn cynnal ymgyrch #maepobdyddyncyfri.

Mae ysgolion wedi gweithio'n galed i sefydlu cymorth ar gyfer dysgwyr sydd mewn perygl o gael eu gwahardd, boed am gyfnod penodol neu'n barhaol, ac mae'r gwasanaeth ieuencid hefyd wedi rhoi cymorth allweddol. Bu gostyngiad mewn gwaharddiadau, ond maent yn dal i fod yn uwch na'r lefelau cyn y pandemig ac mae lleihau gwaharddiadau ymhellach yn dal i fod yn flaenoriaeth i'r Awdurdod Lleol.

Gwelwyd y fenter STEM yn cael ei hehangu yn yr ardal, a hithau'n rhoi cymorth ar draws nifer o ysgolion, gan godi dyhead a pharatoi plant ar gyfer eu taith i mewn i fydd gwaith.

Mae'r Cyngor wrthi'n gweithio'n frwd gyda'r sector preifat i ddarparu cyfleoedd i ddod â mwy o swyddi i'r ardal a'r rheiny'n swyddi sy'n talu'n dda. Mae denu cwmnïau a diwydiannau i Flaenau Gwent yn un o flaenoriaethau allweddol y Cyngor. Yn ystod y cyfnod agorodd y Cyngor hyb menter (Goldworks) ac mae'r mewnfuddsoddiad



gan Ciner yn dal i fod yn brosiect targed ar gyfer yr ardal. Bu cynnydd hefyd yn incwm ein portffolio diwydiannol, ac mae hyn oll wedi cyfrannu at wella safle Blaenau Gwent ym Mynegai Cystadleuol y DU.

Yn 2023/24, dechreuodd y gwaith adeiladu ar y Safle Peirianeg Gwerth Uchel (HiVE) i greu cyfleuster addysg ôl-16 uwchdechnoleg newydd gwerth miliynau o bunnoedd yng Nglyn Ebwy. Bydd y cyfleuster yn darparu hyfforddiant ac addysg o'r radd flaenaf i bobl ifanc a busnesau ym meysydd roboteg, deunyddiau uwch, gweithgynhyrchu a digidol, a thechnolegau galluogi. Fodd bynnag, yn 2024/25 aeth y cwmni a oedd yn gyfrifol am addasu'r hen ffatri i greu'r cyfleuster i ddwylo'r gweinyddwyr gan arwain at derfynu'r contract sydd wedi effeithio ar ddyddiad cwblhau'r prosiect hwn a phrosiectau eraill.

## Amcan Llesiant 2

### *Ymateb i'r argyfwng natur a hinsawdd a galluogi cymunedau cysylltiedig*

Mae'r Amcan Llesiant hwn wedi'i fwriadu i leihau allyriadau carbon, a darparu amgylchedd sy'n cefnogi twf a llesiant ac sy'n cysylltu cymunedau.

Trwy gydol 2023/24 bu'r Cyngor yn gweithio i fynd i'r afael â nifer o feysydd ond mae ganddo hefyd nifer o heriau i fynd i'r afael â hwy wrth edrych tua'r dyfodol.

Ers 2019 mae'r Cyngor wedi bod yn mynd y tu hwnt i darged Llywodraeth Cymru ar gyfer ailgylchu. Mae hwn wedi bod yn ddarlun sy'n gwella dros y blynyddoedd hyn ac mae'r data hwn yn dangos, o'n cymharu â chynghorau eraill yng Nghymru, ein bod yn perfformio'n dda. Fodd bynnag, y flwyddyn nesaf bydd y targed yn cynyddu i 70% a bydd cyrraedd hwn yn anodd iawn. Mae dadansoddiad wedi cael ei wneud ar faint o wastraff gweddilliol (mewn bagiau duon) a gesglir ac o ba ardaloedd ledled y fwrdeistref i gefnogi ymgyrch wedi'i dargedu ar draws y fwrdeistref i hybu lefelau ailgylchu uwch. Bydd ar y Cyngor angen cefnogaeth ac ymrwymiad gan y gymuned a busnesau lleol fel y gellir cyflawni'r lefelau uwch o ailgylchu gyda'n gilydd. Os na fydd targed Llywodraeth Cymru yn cael ei gyrraedd, bydd cosbau ariannol yn cael eu rhoi a fydd yn eu tro yn effeithio ar gyllid y Cyngor.

Mae sut y mae'r Fwrdeistref yn edrych, a chyflwr ein hamgylchedd, yn faes allweddol sydd o ddiddordeb i'n cymunedau. Gwelwyd gostyngiad mewn tipio anghyfreithlon eleni o'i gymharu â'r llynedd a gellir priodoli hyn i'n gweithgarwch gorfodi cynyddol. Fodd bynnag, rydym yn dal i gael ein hysbysu am dros 900 o ddigwyddiadau tipio anghyfreithlon, y mae angen i'r Cyngor eu glanhau i gyd a'u gwaredu. Mae hyn eto yn cael effaith enfawr ar gyllideb y Cyngor.

Bydd y Cyngor yn parhau i weithio gyda'r gymuned i wneud yr amgylchedd yn lle pleserus a glân trwy annog pobl i waredu ac ailgylchu'n gywir.

Mae datgarboneiddio a gweithio tuag at allyriadau carbon isel yn faes allweddol i'r Cyngor. Mae'r gwaith o ran datgarboneiddio eiddo'r Cyngor yn her barhaus oherwydd oedran a chyflwr presennol llawer o'n heiddo a'r diffyg adnoddau i allu mynd i'r afael â'r meysydd hyn yn llawn. Mae newidiadau yn ein hallyriadau carbon a fesurir yn uniongyrchol yn dangos bod gostyngiad o 3% wedi bod yn yr allyriadau hyn o'i gymharu â'r llynedd a gostyngiad cronus o 19% dros y pedair blynedd o'i gymharu â'n llinell sylfaen yn 2019/20. Mae'r Cyngor wedi datblygu

Cynllun



Datgarboneiddio 10 mlynedd ac mae nifer o fentrau a chamau gweithredu i'w cyflawni dros y blynyddoedd nesaf i gefnogi'r agenda hanfodol hon.

## Amcan Llesiant 3

### *Grymuso a chefnogi cymunedau i fod yn ddiogel, annibynnol a gwydn*

Mae'r Amcan Llesiant hwn yn ceisio cynyddu cydnwethedd cymunedau, lle mae croeso i bawb a lle mae pawb yn ddiogel, ac sy'n lleihau dibyniaeth ac yn cynyddu annibyniaeth i'r eithaf.

Trwy gydol 2023/24 mae hwn wedi bod yn faes allweddol i'r Cyngor ac mae llawer o waith wedi cael ei wneud i fynd i'r afael â'r amcan hwn ond mae heriau sylweddol yn dal i fodoli yn y tymor hwy i fynd i'r afael â'r cynnydd a ragwelir yn y galw am wasanaethau, o ganlyniad i'r newidiadau demograffig a ragwelir.

Nod y cyngor yw defnyddio dull ataliol a datblygu strategaethau ymyrryd yn gynnar i sicrhau bod anghenion y gymuned yn cael eu diwallu ar y cyfle cynharaf, trwy ddarparu'r gwasanaethau cywir i atal anghenion rhag gwaethgu.

Bu cynnydd yn y galw ac mewn cymhlethdod ar draws y Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae'r timau Gwybodaeth, Cyngor a Chynhorthwy wedi bod yn cael mwy o gysylltiadau ac atgyfeiriadau. Mae Blaenau Gwent hefyd yn profi cynnydd yn ei phoblogaeth sy'n heneiddio ochr yn ochr â gostyngiad yn y gyfradd genedigaethau a nifer y bobl o oedran gweithio. Mae'r ddemograffeg newidiol hon yn darparu sefyllfa anodd i'r Cyngor o ran rheoli angen a allai gynyddu dros y blynyddoedd sydd i ddod. Fodd bynnag, ar gyfer 2023/24 mae nifer yr oedolion agored i niwed a gefnogir gan wasanaethau ataliol ac nad oes angen cymorth tymor hwy arnynt wedi aros yn gymharol sefydlog ond cydnabyddir bod mwy i'w wneud yn y maes hwn wrth i ni ymdrechu i ddarparu mwy o ddatrysiadau ailalluogi ac ataliol i ddiwallu anghenion ein hoedolion agored i niwed mewn modd cymesur.

Mae'r Cyngor yn cynnal adolygiad o'i wasanaethau Darparwyr mewnol gan gynnwys darpariaeth breswyl a byw â chymorth. Mae hyn wedi ymgorffori argymhellion o arolygiadau AGC yn ystod 2023/24 gyda'r nod o ddarparu mwy o ddarpariaeth sy'n canolbwyntio ar deilliannau a darpariaeth ailalluogi sydd wedi'i hintegreiddio'n well o fewn cymunedau lleol. Mae'r gwaith hwn yn parhau i mewn i 2024/25 wrth i strwythurau staffio, cyllidebau, costau, a'r potensial i optimeiddio datrysiadau digidol fel rhan o'r ddarpariaeth gofal gael eu hadolygu.

Bu cynnydd yn nifer y plant ar y gofrestr amddiffyn plant yn yr ardal o'i gymharu â'r llynedd, felly bydd hwn yn faes ffocws wrth edrych tua'r dyfodol. Bydd gwaith yn cael ei wneud yn ystod 2024/25 i fynd ati'n well i reoli'r galw wrth y drws blaen, a bydd y deilliannau a gyflawnir gan ein gwasanaethau ataliol yn cael eu hasesu.



O'i gymharu â'r llynedd, rydym wedi gwella ar nifer y tai fforddiadwy a ddarparwyd, gan gynyddu'r nifer o 4 yn 2022/23 i 25 yn 2023/24 yn ogystal â lleihau'r nifer ar ein cofrestr tai cymdeithasol, a chyflawni gwelliant sylweddol o ran faint o waith mewn perthynas â'r grant cyfleusterau i'r anabl a gwblhawyd gennym. Fodd bynnag, mae'r ardal wedi gweld cynnydd ym maint digartrefedd o'i gymharu â'r llynedd. Mae hyn yn bryder cynyddol i'r ardal gan bod atal digartrefedd yn dal i fod yn anodd oherwydd diffyg parhaus llety symud ymlaen yn y sectorau tai preifat a chymdeithasol, ynghyd â'r ffaith bod cleientiaid yn dod at y Cyngor pan ydynt eisoes mewn argyfwng. Mae'n rhaid defnyddio llety gwely a brecwast a bu cynnydd yn hyn o beth a hynny y tu hwnt i darged y Cyngor. Mae hyn yn amlygu'r pwysau a'r diffyg tai cymdeithasol / preifat sydd ar gael i gefnogi teuluoedd. Bydd hwn yn faes gwaith allweddol yn 2024/25 a'r tu hwnt.

## Amcan Llesiant 4

*Cyngor uchelgeisiol ac arloesol sy'n darparu gwasanaethau o safon ar yr amser iawn ac yn y lle iawn*

Mae'r Amcan Llesiant hwn yn rhoi ffocws i'r Cyngor weithio mewn partneriaeth i ddarparu gwasanaethau o ansawdd da i ddiwallu anghenion lleol, a gwella ansawdd bywyd a llesiant yn y gymuned.

Trwy gydol 2023/24 gwnaed cynnydd digonol yn erbyn yr Amcan Llesiant hwn gyda'r cyflawniadau'n gorbwysu'r heriau ond gan nodi bod rhai o'r camau gweithredu ar ei hôl hi o'i gymharu â'r amserlen neu'n methu â chyrraedd y nod.

Mae cyllid yn her allweddol a pharhaus i'r Cyngor. Dros y blynyddoedd mae cyllideb Blaenau Gwent wedi gostwng tua £40 miliwn, gyda gostyngiad ychwanegol o £8.5m yn ofynnol ar gyfer 2024/25 a £6m ar gyfer 2025/26, a gofyn dod o hyd i £25m o arbedion ychwanegol o bosibl dros y 4 blynedd nesaf. Er mwyn ymateb i'r heriau hyn, rhaid i ni feddwl am y ffordd yr ydym yn darparu gwasanaethau i leihau costau, a sut y gallwn greu incwm. Gall hyn olygu bod yn rhaid i ni leihau, newid neu atal rhai gwasanaethau neu ystyried modelau darparu amgen.

Ochr yn ochr â hyn mae perygl y bydd balansau ysgolion yn cael eu disbyddu erbyn mis Mawrth 2025, ac y bydd llawer o'n hysgolion mewn diffyg. Bydd yr Awdurdod Lleol yn gweithio'n agos gydag ysgolion i'w cynorthwyo i baratoi cynlluniau lleihau diffyg ac i adnabod arbedion effeithlonrwydd ariannol.

Bydd angen i'r Cyngor weithio'n fwy mewn partneriaeth gyda mwy o randdeiliaid (gan gynnwys ein cymunedau) yn y dyfodol gan ei bod yn debygol na fyddwn yn gallu darparu'r un faint o wasanaethau na darparu gwasanaethau ar yr un raddfa ag a wneir ar hyn o bryd, a bydd angen i ni weithio gyda phartneriaid er mwyn i wasanaethau gael eu darparu y tu allan i'r Cyngor.

Fel gyda phob sefydliad, mae llywodraethu'n allweddol ac yn sicrhau bod y Cyngor yn gweithio o fewn gofynion cyfreithiol ac yn unol â'i bolisiau ei hun. Mae gennym nifer o bolisiau, strategaethau a threfniadau sy'n sicrhau ein bod yn gwybod beth rydym yn ei wneud a pham, gan gynnal busnes mewn modd agored, tryloyw ac atebol, a chan gynnal egwyddorion llywodraethu a gwasanaeth cyhoeddus da. Mae'r adroddiadau archwilio allanol a gawsom dros y flwyddyn wedi cynnwys rhai argymhellion sy'n ymwneud â gwasanaethau ond, ar y cyfan, mae'r rhan fwyaf wedi cydnabod ein bod wedi gwneud gwelliannau, ac rydym yn ymwybodol ble y mae angen gwneud newidiadau.

